

Sagn knyttet til ”Sagntur i Farum Landsby”

Den stærke datter

Engang for længe siden var en mand blevet dømt til Skafottet for en forbrydelse han ikke havde begået. Manden havde en datter som opsøgte kongen for at bede om nåde for sin far. Kongen blev rørt af pigens bøn og sagde, at hvis hun skulle bevise sin fars uskyld ved at bestå en prøve. Prøven var, at hun skulle have sit lange hår bundet fast til en ting sten og trække den så langt som kongen ønskede det, kun ved hjælp af håret. Pigen sagde ja, og næste dag mødte de alle sammen op på en stor plads i Farum hvor stenen lå. Pigens hår blev bundet fast om stenen og hun begyndte at gå. Men stenen var alt for tung og den rokkede sig ikke ud af stedet. Anstrengelsen var så stor at pigens ansigt var helt rødt og øjnene fyldt med tårer. Da rejste faderen sig og råbte til sin datter: ”Kom nu min pige. Du er så god og så stærk. Jeg ved du kan klare det”. Og da fik pigen pludselig ekstra energi og stenen begyndte at rykke sig centimeter for centimeter. Efter at have trykket stenen et par meter faldt pigen om på jorden, helt udmattet. Hun kiggede op på kongen som havde tårer i øjnene af at se hendes anstrengelser. Kongen sagde med høj røst: ”Du har bevist din faders uskyld. Så stor har din tro været, at du kunne slæbe en stor sten kun med dit hår. Din fader er uskyldig og skal omgående sættes fri”. Og således gik det til, at den stærke pige med det lange hår beviste sin faders uskyld.

Kilde: Hjemstavnsbog for Frederiksborg Amt, 1842. (dramatiseret)

Ole Dybendal og dragen

I Farum Landsby boede der i gamle dage en smed og hans smukke datter Petrine. De boede i den gamle smedje (som stadig ligger for enden af Kålundsvej). I Farum Landsby boede også en ung mand ved navn Pejelars. Lars var håbløst forelsket i Petrine, men kunne ikke få lov til at gifte sig med hende. Hendes far, smeden, syntes ikke Lars var fin nok.

Lars skulle bevise at han fortjente den skønne Petrine, men hvordan skulle han dog gøre det? Han besluttede sig for at besøge sin gode ven Ole Dybendal. Ole fortalte Lars, at der ude i Nørreskoven boede en kæmpe drage, som vogtede over en guldskat. Hvis de dræbte dragen og tog skatten ville Lars både være modig og rig nok til at blive gift med Petrine. Sagen var bare den, at Lars i modsætning til Ole Dybendal, ikke var særlig modig.

De to mænd besøgte derfor Farums kloge kone og fik kastet en besværgelse over sig. Besværgelsen gjorde, at dragen hverken kunne se, høre eller lugte dem. Men de skulle være helt stille når de nærmede sig dragen. Hvis en af dem kom til at lave en lyd, ville besværgelsen blive hævet og dragen ville kunne se, høre og lugte dem.

De to mænd begav sig afsted mod Nørreskoven. De følte sig sikre nu hvor de var beskyttet af besværgelsen. Men da de kom ud i skoven og fik øje på dragen blev Lars alligevel bange. Dragen var kæmpe stor. Den lå og sov oven på en kæmpe guldskat, så før de kunne få noget af skatten var de nødt til at komme helt tæt på dragen og dræbe den.

FURESØMUSEER

De nærmerede sig langsomt, men lige da de stod foran dragen, gabte dragen højt og der kom røg ud af munden på den. Lars fik et kæmpe chok! Han blev så bange at han kom til at råbe højt af skræk! Og hvad skete der så? Besværgelsen blev hævet og pludselig kunne dragen både se, høre og lugte dem. Dragen vågnede og fik øje på de to mænd og den brølede så højt at træerne i skoven væltede. Ole greb sit sværd og gjorde sig klar til kamp, men Lars...? Han vendte om og stak af så hurtigt som han overhovedet kunne og efterlod sin ven Ole alene med dragen. Ole kastede sig over dragen og de kæmpede til blodet flød. Det lykkedes Ole at stikke sit sværd i dragens hals, men dragen fik også bidt Ole. Både dragen og Ole Dybendal døde ude i skoven. Det siges at alt dragens blod blandede sig med Ole Dybendals blod, og skabte en stor rende, og at den rende stadig i dag bliver kaldt for Dybendalsrenden, opkaldt efter helten Ole Dybendal der dræbte den store drage. Det siges også at hvis man tager ud i skoven i dag, så vil man stadig kunne finde knoglerester fra den store drage nede i dybendalsrenden. Men hvad nu med skatten? Er den mon stadig derude? Og hvad skete der med Lars? Historierne fortæller, at han blev omvandrende spillemand på den jyske hede. Folk var nemlig sure over at han havde ladet sin ven i stikken og han måtte til sidst forlade Farum.

Kilde: Skove i Nordsjælland 1977. (Dramatiseret)

Lindormen ved Farum Kirke

I gamle dage var der ved Farum kirke to indgange. En mod nord og en mod syd. Men i dag er der kun én indgang. Det skyldes at der for mange år siden kom en kæmpe stor, fæl lindorm til Farum. Lindormen lagde sig ved sydsiden af kirken, hvor der var dejligt varmt og den blev liggende. Borgerne i Farum anede ikke deres levende råd og opsøgte derfor den kloge mand i Farum. Hvordan skulle de dog slippe af med lindormen? Den klog mand rådede til at tage en tyrekalv og opføde den med den bedste mælk i byen i tre år. Alle husene skulle donere deres bedste mælk, ellers ville det ikke virke. Tre år gik og endelig var tyren klar til at kæmpe. Men tyren nåede knap nok at røre lindormen før lindormen i en enkel mundfuld slugte tyren. Folk var vrede og opsøgte igen den kloge mand. Men da han spurgte borgerne om nu også ALLE havde doneret deres bedste mælk blev et par borgere røde om ørene. De var måske kommet til at beholde lidt af det selv. Så måtte de prøve igen og denne gang måtte ALLE hjælpe til. Den nye tyrekalv voksede sig endnu større og efter tre år var den kæmpe stor, arrig og klar til kamp. Den rasede mod lindormen og de to kæmpede indædt på kirkebakkens side. Så kraftig var deres kamp at de rullede ned langs siden og landede med et brag på Farum Sø's bred hvor de begge døde.

Kilde: Jens Kamp: Danske folkeminder, 1877. (dramatiseret)

Hvordan Klavs blev nar

Klavs Nar var oprindeligt en ung dreng, der vogtede gæs. En dag passerede Kong Valdemar Atterdag igennem byen hvor Klavs boede og han ville så gerne se kongen. Men han havde fået strenge ordrer fra sin mor om ikke at forlade gæssene. Derfor lagde han et langt reb om gæssenes hals så de kunne gå i gåsegang efter Klavs. Da de nåede op til hvor kongen var løb nogle af gæssene

FURESØMUSEER

dog alligevel ud foran kongens hest. Kongen undrede sig over Klavs' underlige gåsegang og spurgte "Hvem er du?" – "Jeg er Klavs," svarede drengen uforknyt. "Hvad er det for gæs, du har?" spurgte kongen. "Det er min mors; jeg skulle vogte dem ude i marken. Min mor havde forbudt mig at gå fra dem; men så ville jeg gerne se kongen, og så tog jeg gæssene med mig, for så gik jeg da ikke fra dem."

Kongen morede sig over drengens kløgtige indfald og tænkte, han kunne være en god hofnar; og så sagde han til drengen: "Har du lyst til at tjene mig?" – "Ja, jeg har, hvis min mor vil tillade det," sagde Klavs. Klavs fulgte så med kongen og blev en berømt hofnar, der havde meget at sige til kongen. De to endte med at blive tætte venner, og Klavs ikke bare underholdt, han rådgav også kongen i vigtige anliggender. Efter mange års tro tjeneste kunne Klavs godt tænke sig en form for belønning for sit store arbejde. Han spurgte derfor kongen: "Deres Majestæt giver så mange len bort; kan der ikke også blive et til mig? Jeg forlyster jo så ofte Deres Majestæt og Deres gæster." Kongen svarede, at han havde et helt perfekt len til Klavs, ja faktisk ville han få sin helt egen ø. Klavs tænkte straks på en stor ø med masser af beboere som han kunne blive lensherre over. Men da Klavs så øen som lå ude i den lille Farum Sø, blev han rasende. Det var en lillebitte holm uden nogen andre beboere end ham selv. Klavs følte at kongen havde snydt ham og ville derfor spille kongen et pus som straf. Han indbød da kongen til middag på sit nye len, og da de skulle spise til middag, spurgte kongen:

"Nå, hvad byder du så på i dag, Klavs Nar?"

"Ålesuppe, Deres Majestæt," var svaret .

"Ja, det er et rigtigt kongemåltid. Men bordet er tomt. Hvor skal middagen serveres?"

"Ja, ålene er ude i søen, så kongen kan jo øse op, hvor man lyster," svarede narren.

Kongen kiggede vantro på Klavs og sagde så: "Det var da en dårlig middag".

Til det svarede Klavs: "Ja, som lenet er, sådan er middagen."

Og sådan gik det til at Klavs fik spillet kongen et pus og fortalt ham at han var utilfreds med lenet. Øen fik siden navnet Klavs Nars Ø.

Kilde: Folkesagn ved Anders Uhrskov i "Den ny Læsebog for Købstadsskolen" 4. kl., 1941.

Lindormen i Majtræet

Midt i Farum by står et majtræ; det er et gammelt lindetræ, hvor bymændene i gamle dage samledes til fælles rådslagning. Træet stor der endnu, og nedenunder træet findes der ifølge sagnet en stor lindorm.

Sagnet fortæller at der for 200 år siden kom en stor lindorm til Farum. Den spiste alt på sin vej og ødelagde huse, træer og dræbte kreaturer. Heldigvis fik borgerne i Farum hjælp af en klog kone fra Norge. Man mente nemlig at folk fra Norge havde magiske evner. Denne kvinde gik hen til lindormen og ved hjælp af magi lykkedes det hende at mane lindormen i jorden. At mane betyder at slå noget ned og fastlåse det. Lindormen blev manet i jorden og jorden blev forsejlet med magi, så den ikke kunne slippe fri. Kvinden advarede dog om, at magien ikke ville virke evigt. Om 100 år ville den brøle én gang, men ikke slippe fri. Om 200 år ville den brøle to gange men stadig ikke slippe fri. Om 300 år ville den brøle tre gange og endelig slippe fri af sit fængsel.

FURESØMUSEER

forsøge at slippe fri.

Ingen ved hvornår de 300 år er gået og lindormen atter slipper fri. Men en ældre mand i Farum fortæller, at hans far havde hørte lindormen brøle to gange da han var barn.

Kilde: Jens Kamp: Danske Folkeminder. 1877.

Trolden der var vred på Farum

Sagnet fortæller at der oppe i Nordsjælland boede en stor og grim trold, der var blevet vred på Farum. Måske var den vred over at Farum kirke var blevet bygget? Trolde kan nemlig ikke lide lyden af kirkeklokker. Men det vides ikke præcist hvorfor trolden var så vred.

Men en dag besluttede trolden, at Farum skulle jævnes med jorden. Trolden tog derfor en sæk, som han fyldte med jord. Han tog sækken på nakken og gik ad Farum til, men da han havde gået et stykke, gik der hul på sækken, og jorden begyndte at løbe. Det mærkede trolden dog ikke, før han var nået ud for Strø By. Så holdt han for hullet i sækken med den ene hånd. Men da han havde gået et lille stykke til, gik der hul ved siden af, og jorden begyndte atter at løbe. Da trolden så, at der ikke var ret meget jord tilbage i sækken blev han vred. Han tog hvad der var tilbage af jord og sten og kastede det med fuld kraft mod Farum. Det nåede dog ikke særlig langt og landede et godt stykke væk fra Farum.

Men troldens færd mod Farum efterlod en masse mærker. Det sted hvor trolden havde gravet jord op, blev med tiden fyldt med vand og er i dag en af Danmarks største søer, nemlig Arresø.

Alt det jord der røg ud af sækken mens han gik, blev også liggende og danner i dag det man kalder Strø Bjerge. Til sidst ligger der nord for Farum ved Gørløse en bakke kaldet Vildbjerg. Den bakke er dannet af den sidste håndfuld jord, trolden kastede afsted.

Dødsvarsler og skræmmesagn:

Disse sang er skabt til at opdrage folk. Lad være med at gå rundt i byen efter mørkets frembrud. Så ser du måske helhesten. Lad være med at gå ud i skoven alene for så kommer ellefolket, eller lad være med at gå ned til en sø alene for så vil lytemændene lokke dig i vandet så du drukner.

Disse varsler blev også brugt til at forklare pludselige dødsfald uden tydelig grund. Han havde nok set helhesten. Eller hvis folk begyndte at opføre sig underligt. Ellefolket havde sikkert gjort ham ellevild.

Helhesten i Farum

Farum Kirke er bygget i 1130 og er derfor meget gammel. Dengang var der tradition for, at når man lagde stenene til gulvet, så begravede man et offerdyr levende. Man mente at det ville gøre kirken stærk. Det var typisk enten en hest, en so eller et lam. Ifølge sagnet går disse dyr ofte igen enten som helhesten, kirkesoen eller kirkelammet. I Farum blev en hest gjort halt og slået bevidstløs og begravet under gulvet. Det siges at hesten går igen og at det er et dødsvarsel. Hvis nogen ser en skeletagtig hest med røde øjne og haltende på det ene ben, så varsler det død!

For omkring 100 år siden var folk holdt op med at tro på helhesten, men nat, da en ung gårdkarl gik igennem byen på vej hjem hørte han pludselig en underlig klånk, klånk agtig lyd. Det lød fuldstændig som hestesko der haltede hen over brostenene. Manden blev pludselig grebet af frygt. Kunne det mon være helhesten. Lyden kom nærmere og manden kastede sig i skræk ind i et

FURESØMUSEER

---

tjørnekrat og gemte sig. Men da lyden var lige uden for krattet kunne han alligevel ikke dy sig og kiggede ud. Og der så han at det slet ikke var helhesten, men derimod en fuld gårdmand, der vraltede hjem på sine træsko efter at have fået for meget at drikke.

Lygtemænd og ellefolk

Lygtemændene sagde man var nogle små mandspersoner, der levede ude i moser og søer. De havde små lygter i hånden som de brugte til at lokke folk, især børn ud i vandet så de druknede. I dag ved man at det lys man ser i moser er gasser der lyser op, men det vidste man ikke i gamle dage.

Ellefolket, eller elverfolket som de også kaldes, var menneskelignende væsener der for det meste var venlige og hjælpsomme. Det eneste der adskillede dem fra mennesker var, at de havde hul ryg. De var også meget smukke og især kvinderne var kendt for at gøre mænd helt kåde. Men de kunne også være meget snu. De boede i ellehøjen ude i skoven og om natten festede og dansede de rundt om højen. Hvis et menneske blev lokket til at danse med ville mennesket blive helt forhekset og lokket ned i ellehøjen. Og blev man lokket derned, så mistede man forstanden. De folk der var blevet lokket ned i ellehøjen blev aldrig de samme igen. Man sagde at ellefolket havde gjort dem vanvittige og vilde. De var blevet ”ellevilde”.

Når ellekvinderne blev gamle mistede de deres ynde, de blev hekselignende og fik meget lange bryster der gik helt ned til jorden. Så blev de kaldt ”slattenlangpat”.